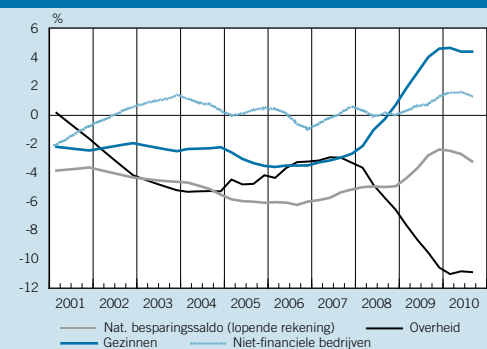

Schuldsanering Amerikaanse gezinnen drukt groei

Het Amerikaanse overheidsbeleid blijft in 2011 in het teken staan van een ondersteuning van de economische groei. Het expansieve begrotingsbeleid werd onlangs nogmaals onderstreept, met het besluit van de regering-Obama om een eerdere belastingverlaging voor de hogere inkomensgroepen te verlengen in aanvulling op verlaging van loonbelasting en verlenging van werkloosheidsuitkeringen voor een bredere inkomensgroep. Vooral Amerikaanse gezinnen hebben sinds 2008 de gevolgen van jarenlang kredietgedreven bestedingen moeten ondervinden. De sector gezinnen heeft het patroon van jaar-op-jaar stelselmatig negatieve besparingen in 2008 radicaal omgegooid, al dan niet gedwongen door de banken, naar flinke besparingen (figuur). Dit is het proces van schuldsanering dat zich momenteel in de Verenigde Staten afspeelt. Teneinde de dreigende negatieve effecten voor de economie zo veel mogelijk te verzachten heeft de overheid haar tekort flink laten oplopen. Het overheidstekort bedraagt momenteel circa 11% van het bbp, en de onlangs overeengekomen maatregelen vertroebelen het vooruitzicht op een substantiële vermindering in het komende jaar. Toch levert deze analyse ook positieve aangrijpingspunten. Door de sterke besparingen van gezinnen is de schuldsanering flink gevorderd, wat de kans op een intensivering van het besparingsproces vermindert. Sinds eind 2009 stabiliseren de gezinsbesparingen en ook sinds die tijd is er weer ruimte voor economische groei. Banken beginnen, nog wel aarzelend, weer enigszins toeschietelijker te zijn tegenover kredietverlening. Hoewel het niet wenselijk zou zijn dat Amerikaanse gezinnen weer geheel zullen terugvallen in het bestedingspatroon van eerdere jaren, betekent een voorzichtige normalisering van het spaargedrag wel een ondersteuning

van de groei. De volgende fase van dit herstelproces dient zich echter ook al aan. De combinatie van een aanhoudende economische groei, herstel van de kredietverlening en nog zeer onevenwichtige overheidsfinanciën maken een opwaartse druk op de lange rente hoogst waarschijnlijk. Een dergelijke beweging tekent zich nu al af, zij het vanaf een historisch gezien nog zeer laag renteniveau.

Financieringssaldi Amerikaanse sectoren, cumulatief over vier kwartalen (als percentage van het bbp).

Bron: Flow of Funds Accounts, Federal Reserve; FDA

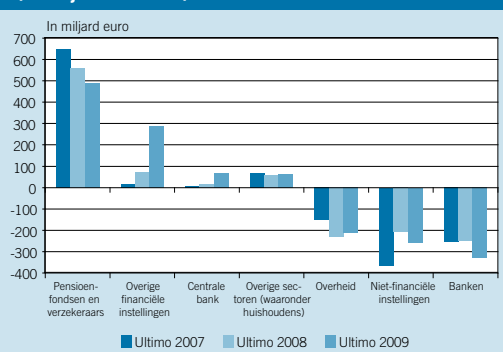
Monetaire zaken

Extern vermogen van Nederland toegenomen

Het externe vermogen van Nederland groeide in 2009 van 11 miljard euro naar 99 miljard euro: het verschil tussen de Nederlandse vorderingen op en verplichtingen aan het buitenland, ruim 2.400 respectievelijk 2.300 miljard euro. Voor 26 miljard euro kwam de toename van het externe vermogen voort uit een overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans, leidend tot netto aankopen van buitenlandse activa in de financiële rekening, maar het grootste deel hield verband met mutaties in de waarde van bezittingen. De grootste positieve bijdragen aan het Nederlandse externe vermogen komen van Nederlandse pensioenfondsen en verzekeraars en van zogeheten overige financiële instellingen, waaronder beleggingsinstellingen en financiële holdings. Eind 2009 bedroeg de netto vordering op het buitenland van deze sectoren samen 774 miljard euro (figuur). In 2009 hevelden enkele grote pensioenfondsen een aanzienlijk deel van hun rechtstreekse beleggingen over naar binnenlandse beleggingsfondsen, die de gelden weer deels in het buitenland uitzetten. De gezamenlijke netto vordering van pensioenfondsen en verzekeraars op het buitenland nam in 2009 toe, vooral dankzij een waardestijging van de buitenlandse beleggingen. Ook DNB droeg bij aan de stijging van het externe vermogen, voornamelijk doordat een netto verplichting ten opzichte van andere landen binnen het Europese Stelsel van Centrale Banken (ESCB) uit hoofde van het betalingsverkeer omsloeg naar een netto vordering. De bankensector heeft binnen Nederland de grootste netto schuldpositie op het buitenland; deze nam in 2009 zelfs met bijna een derde toe doordat banken sneller buitenlandse vorderingen afbouwden dan verplichtingen. Na een aanzienlijke afname in 2008, groeiden de buitenlandse verplichtingen van niet-financiële ondernemingen in 2009 weer. Dat kwam vooral door koersstijgingen van de door hen uitgegeven beursgenoteerde aandelen, die voor

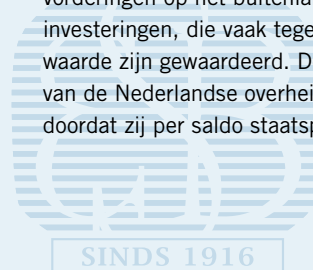
ERIK BIELEVELDT (DE NEDERLANDSCHE BANK)

Het Nederlandse netto externe vermogen per sector (in miljarden euro's).

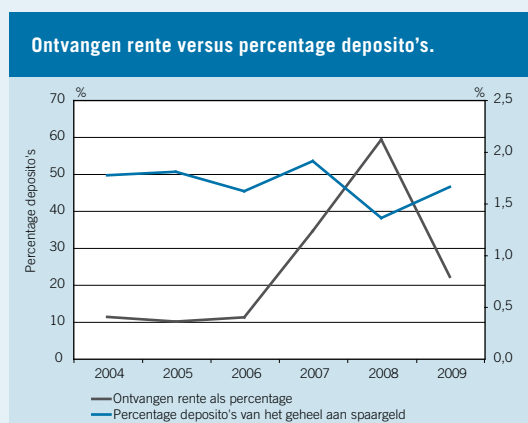
Bron: DNB

een aanzienlijk deel in handen zijn van buitenlandse beleggers. Een stabiel beeld vertoonden hun vorderingen op het buitenland in de vorm van directe investeringen, die vaak tegen de meer stabiele boekwaarde zijn gewaardeerd. De netto externe schuld van de Nederlandse overheid nam in 2009 licht af, doordat zij per saldo staatspapier afloste.

Spaarrente in 2011

In de figuur is het percentage deposito's van het geheel aan spaargeld van Nederlandse huishoudens afgezet tegen de rente die zij in een jaar over het totaal van al het spaargeld hebben ontvangen. Vanaf 2006 is een gestage stijging te zien van de rente die door consumenten over hun spaargeld werd ontvangen. Tevens is te zien dat vanaf 2007 de bedragen die op deposito werden gezet, afnemen.

Bron: CBS, CVS

Het meest opvallend in de figuur is de scherpe aanpassing eind 2008 bij zowel de ontvangen rente als het percentage van het spaargeld dat op deposito's gezet wordt. De bedragen aan ontvangen rente nemen scherp af en het aantal deposito's neemt sterk toe. Op zichzelf is dit een logisch gevolg van elkaar: wanneer meer geld voor lange termijn op deposito wordt gezet, nemen de rentebetalingen in de daaropvolgende periode af, deze rente wordt immers pas later uitgekeerd. In 2008 is de trend naar vrij opneembare spaarvormen gebroken onder druk van de kredietcrisis. Doordat veel financiële instellingen moeite kregen met het aantrekken van voldoende en stabiele funding werden deposito's aan consumenten aangeboden met daarop een relatief hoge rentevergoeding. Deze rente is gedeeltelijk in 2009 tot uitkering gekomen maar een aanzienlijk gedeelte is pas in 2010 tot uitkering gekomen. Inmiddels zijn de tekorten aan funding van banken grotendeels weer aangevuld en daarmee zijn ook de depositorenten weer gedaald. Het is niet onwaarschijnlijk dat verschuiving van gelden van deposito's naar variabele spaarvormen het nog steeds lage rentepeil verder gaat verlagen en daarmee leidt tot een sterke daling van de ontvangen rente door consumenten in 2011. Het is wel mogelijk dat de strengere kapitaaleisen onder Basel III zorgen voor een enigszins dempend effect op de dalende rentes omdat banken meer kapitaal moeten aantrekken en aanhouden.

De koppeling tussen beroepenniveaus (in procenten).

ISCO-88 (Major group)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
	Legislators, senior officials and managers	Professionals	Technicians and associate professionals	Clerks	Service workers and shop and market sales workers	Skilled agricultural and fishery workers	Craft and related trade workers	Plant and machine operators and assemblers	Elementary occupations	Armed forces
SBC 1992 (Beroepsniveau)	-	4	3	2	2	2	2	2	1	-
Elementaire beroepen	0	0	0	1	11	0	6	6	76	0
Lagere beroepen	1	0	4	18	31	5	16	20	4	1
Middelbare beroepen	15	1	35	18	13	0	14	3	0	0
Hogere beroepen	19	58	20	2	0	0	0	0	0	0
Wetenschappelijke beroepen	17	81	1	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	12	21	19	12	13	1	9	6	6	1

Bron: EBB 2009

Overgang van nationale naar internationale beroepenclassificatie

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is voornemens om vanaf 2011 in persoonsenquêtes de beroepen van respondenten op een andere manier vast te stellen. Er zal gebruik worden gemaakt van het *web-based* waarnemen, dat wil zeggen dat personen worden bevraagd via internet. Daarbij zullen er programmatuur en classificaties uit het buitenland worden gebruikt. Er zal gebruik worden gemaakt van de International Standard Classification of Occupa-

tions 1988 (ISCO-88) waarin vier beroepenniveaus en 390 beroepsgroepen op het meest gedetailleerde niveau worden onderscheiden. Dit heeft tot gevolg dat er afscheid wordt genomen van de jarenlang gebruikte Standaard Beroepen-classificatie 1992 (SBC 1992) met vijf beroepenniveaus en maar liefst 1211 beroepen. Ook haar opvolger, de geheel gereviseerde SBC 2010 die het CBS recentelijk heeft gepubliceerd, zal waarschijnlijk nooit in enquêtes worden gebruikt. De overgang heeft verschillende gevolgen voor de koppeling tussen beroepenniveaus (tabel). Op basis van de Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2009 is gekeken waar de werkenden in de beroepsbevolking volgens de SBC 1992 terechtkomen als ze met de ISCO-88 worden ingedeeld. Er worden in de ISCO-88 op het hoogste aggregatieniveau tien hoofdgroepen onderscheiden. De groepen 1 en 0 zijn officieel niet in te delen naar niveau, omdat het in beginsel gaat om het soort werk dat uitgevoerd wordt, namelijk leiding geven of een baan in het leger. Uit de tabel blijkt inderdaad dat 15 tot 20 procent van de werkenden in zowel de middelbare als de hogere en wetenschappelijke beroepen terechtkomen in hoofdgroep 1. De werkenden in de wetenschappelijke en hogere beroepen komen met respectievelijk 81 en 58 procent het vaakst terecht op het hoogste beroepsniveau, de tweede hoofdgroep van *professionals*. De werkenden in de middelbare beroepen worden veel meer verspreid, maar de dominante hoofdgroep is hier hoofdgroep 3 van *technicians and associate professionals*. De lagere beroepen worden ook sterk verspreid, vooral over de hoofdgroepen 4 tot en met 8. Hier zijn de *service workers and shop and market sales workers* de dominante hoofdgroep 5. Tussen de elementaire beroepen en de negende hoofdgroep in de ISCO-88 is wel een duidelijke relatie. Een nieuwe classificatie leidt wellicht niet alleen tot het anders indelen van personen naar beroepenniveaus, maar ook tot andere inzichten over het niveau van de werkzaamheden waarop mensen functioneren.